

УДК 351.82

O. С. МЕЛЬНИКОВ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ КОМІТЕТІВ З КОНКУРСНИХ ТОРГІВ

Розглянуто існуючий порядок створення та організації роботи комітетів з конкурсних торгів і запропоновано заходи щодо подальшого вдосконалення організації їх роботи у сфері державних закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, комітети з конкурсних торгів, організаційні механізми.

Existing procedures for forming and managing activities of tender committees are considered and certain means for improving organization of their work in the area of government procurement are offered.

Key words: procurement, tender committees, organizational mechanisms

Вимоги до професійної придатності працівників, що задіяні у сфері державних закупівель, постійно зростають. Адже спеціалістам, які організовують закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, недостатньо знати лише законодавство про здійснення державних закупівель, але й необхідно мати глибокі та ґрунтовні знання з таких наук, як право, економіка, фінанси, кваліметрія, менеджмент, маркетинг, бухгалтерський облік тощо. На жаль, у більшості бюджетних установ, підприємств та організацій, що проводять закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, ці комітети формуються зі спеціалістів, що не мають достатньої фахової підготовки у цій сфері. Тому проблема формування складу комітетів з проведення конкурсних торгів є актуальнюю, бо саме від професіоналізму їх членів залежить ефективність використання бюджетних коштів.

Питанням удосконалення законодавства у сфері державних закупівель, організаційних механізмів проведення конкурсних торгів останнім часом приділяється велика увага. Проблеми організації проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти широко висвітлюються в таких спеціалізованих виданнях, як всеукраїнське видання для бюджетних організацій “Баланс-бюджет”, інформаційно-аналітичний бюллетень “Державні закупівлі України”, інформаційний бюллетень “Редукціон” тощо. окремі проблеми ефективної організації державних закупівель розглядають такі вчені, як Д. Абдрахімов, Ш. Вей, Г. Вестрінг, В. Дідковський, С. Костенко, В. Морозов, Дж. Ю. Стігліц, В. Федорович, В. Шуман, Т. Шинкаренко, Л. Якобсон та ін.

Результатом цих досліджень і обговорення існуючих проблем у сфері державних закупівель є поява нової редакції Закону України “Про здійснення державних закупівель” № 2289-VI від 1 червня 2010 р., який набрав чинності 30 липня 2010 р. У цьому Законі було викладено низку пропозицій щодо вдосконалення організаційного механізму здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. Між тим подальший розвиток системи державних закупівель в Україні потребує додаткових наукових досліджень, узагальнення практичного досвіду роботи, вивчення зарубіжного досвіду та гармонізації національного законодавства в цій сфері з європейськими стандартами. Одним з напрямків подальшого розвитку існуючого

організаційного механізму здійснення державних закупівель в Україні є вдосконалення процесу формування та організації роботи комітетів з проведення конкурсних торгів.

Метою статті є аналіз існуючого порядку створення та організації роботи комітетів з конкурсних торгів, що здійснюють закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, а також розробка заходів щодо подальшого вдосконалення організації їх роботи.

Комітет з конкурсних торгів – це службові (посадові) та інші особи, що наділені правами та повноваженнями на здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. За результатами торгів обирається переможець, тобто той учасник, пропозиції якого повністю відповідають вимогам документації конкурсних торгів і який запропонував найкращі умови здійснення закупівлі. Питому вагу при визначенні переможця торгів відіграє ціновий критерій, але поряд з цим досить важливим елементом замовлення є якість товарів, робіт і послуг, експлуатаційні витрати, умови фінансування та ін. [1]. З переможцем торгів замовник укладає контракт на постачання товарів (робіт, послуг).

Комітет з конкурсних торгів утворюється замовником для організації та проведення процедур закупівель і діє на засадах колегіальності та неупередженості членів цього комітету. Членство в комітеті з конкурсних торгів не має створювати протиріччя між інтересами замовника та учасника чи між інтересами учасників процедури закупівлі, наявність якого може вплинути на об'єктивність та неупередженість прийняття рішень щодо вибору переможця процедури закупівлі [Там же].

Ст. 11 Закону України “Про здійснення державних закупівель” від 1 червня 2010 р. передбачено, що склад комітету з конкурсних торгів і положення про комітет з конкурсних торгів затверджуються рішенням замовника (генерального замовника). До комітету повинно входити не менше п'яти осіб.

Ефективна робота комітету з конкурсних торгів можлива лише за правильного підходу до формування складу його учасників, що має виключно важливе значення для чіткої організації всього процесу закупівель. Тому для підбору спеціалістів, які будуть працювати у складі цього комітету, слід підходити дуже ретельно.

Очолювати комітет з конкурсних торгів і здійснювати керівництво його роботою має посадова особа, яка буде підписувати контракт з переможцем торгів. Найчастіше такою особою буде керівник найвищої ланки управління установи-замовника. Ця особа, як і всі інші члени комітету з конкурсних торгів, повинна пройти курс навчання у сфері здійснення державних закупівель і бути добре обізнаною з усім організаційним процесом проведення торгів відповідно чинного законодавства. Голова комітету повинен також мати певний досвід роботи і володіти правовою, технічною, економічною, фінансовою та іншими сторонами процесу проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Для того щоб мати час для керівництва роботою комітету з конкурсних торгів, його голова повинен чітко розподілити функціональні обов'язки серед членів цього комітету і вимагати дотримання кожним з них вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів [1; 2].

Першим помічником у роботі голови комітету (його заступником) має бути особа, яка добре ознайомлена з усім організаційним процесом проведення торгів і на випадок відсутності голови може кваліфіковано виконувати його обов'язки.

Доцільно також включити до складу комітету з конкурсних торгів юриста, який мав би фахову підготовку в галузі державного права і був би здатний вести кваліфікований супровід усього процесу проведення торгів з точки зору його відповідності чинному законодавству.

У процесі проведення торгів виникає багато питань економічного характеру. Тому у складі комітету з конкурсних торгів повинен бути спеціаліст з економіки та фінансів, який би був добре ознайомлений з питаннями ціноутворення, аналізом фінансової звітності підприємств, умів читати баланс, розраховувати фінансові коефіцієнти, за допомогою яких можна мати уявлення щодо фінансової стійкості підприємств-учасників торгів, їх ліквідності, тощо. Основу інформаційного забезпечення фінансового аналізу складає бухгалтерська звітність: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів тощо. Поряд із внутрішніми даними фінансової звітності підприємств-учасників торгів, важливе місце посідає також знання специфіки ринку, на якому вони функціонують, його структури, кон'юнктури цін тощо. В окремих випадках може бути необхідним додаткове дослідження ринку з метою виявлення тенденцій цінової динаміки, залежностей між цінами на товари, роботи та послуги, що є об'єктом закупівлі, та їх технічними, споживчими, екологічними та іншими характеристиками.

Особливе місце у складі членів комітету з конкурсних торгів займає секретар. У типовому положенні про комітет з конкурсних торгів, затвердженному наказом Міністерства економіки України 26 липня 2010 р. вказано, що секретар комітету призначається його головою і “забезпечує ведення та оформлення протоколів засідань комітету, оперативне інформування членів комітету стосовно організаційних питань його діяльності, за дорученням голови комітету виконує іншу організаційну роботу, а також забезпечує відповідно до вимог законодавства зберігання документів щодо здійснення закупівель, дотримання вимог законодавства з питань діловодства при роботі з документами, здійснює інші повноваження відповідно до законодавства” [2]. Це означає, що секретарем комітету з конкурсних торгів повинна бути відповідальна людина, яка добре знається на законодавстві у сфері державних закупівель, уміє оформлювати необхідну документацію, дотримуватись строків подання та розгляду окремих документів, володіти етикою ділового спілкування тощо.

Залежно від специфіки закладу-замовника торгів голова комітету може на свій розсуд призначати його членів, виходячи, перш за все, із професіоналізму, фахової підготовки і практичного досвіду їх роботи.

Чисельний склад комітету з конкурсних торгів має бути достатнім для ефективної його роботи. Але не слід намагатись збільшувати кількість його учасників, бо чим більшим буде чисельний склад комітету, тим важче приймати рішення та вчасно виконувати завдання.

Ще одним актуальним є питання щодо залучення до роботи в комітеті з конкурсних торгів радників з питань державних закупівель. У типовому положенні про комітет з конкурсних торгів вказано, що за рішенням комітету можуть залучатись службові (посадові) та інші особи структурних підрозділів замовника для надання консультацій з технічних питань, що зазначені в документації конкурсних торгів [Там же]. Але часто виникають ситуації, коли в структурних підрозділах замовника немає спеціалістів з того чи іншого виду діяльності. Тому в типовому положенні про

комітет з конкурсних торгів необхідно було б передбачити можливість заолучення радників з питань державних закупівель із зовнішніх установ та організацій.

Радники з питань державних закупівель – це спеціалісти зі значним досвідом практичної роботи в організації конкурсних торгів. Такі радники не повинні входити до складу комітету з конкурсних торгів і не повинні приймати рішення замість замовника. Вони лише надають йому консультаційні послуги стосовно предмета закупівлі та поради рекомендаційного характеру.

Залучення зовнішніх консультантів з питань державних закупівель допоможе комітетам з конкурсних торгів не допускати помилок у процесі організації закупівель, бо останні можуть привести до скасування торгів.

Бувають також випадки, коли підготовка документації з конкурсних торгів вимагає від замовника виконання великого обсягу робіт, а саме: вивчення стану ринку, підготовки технічного завдання, проектування та підготовки пакету необхідних документів, установлення критеріїв оцінки для визначення переможця торгів тощо. На все це витрачається багато часу. Безумовно, з такими великими обсягами робіт краще впораються сторонні консультанти, а не посадові особи структурних підрозділів замовника. Слід також мати на увазі, що комітети з конкурсних торгів повинні заливати до такої роботи тих фахівців, які є найбільш кваліфікованими і досконало володіють специфікою предмета торгів.

Упровадження інституту незалежних консультантів (радників) з проведення конкурсу торгів вимагає ефективного інформаційного забезпечення, у тому числі своєчасного і повного обліку консультантів з певних видів діяльності. Тому доцільним є створення державної бази даних, яка могла б бути джерелом достовірної інформації про наявність кваліфікованих експертів у відповідних галузях економіки. Участникам комітетів з конкурсних торгів має бути забезпечено вільний і безкоштовний доступ до цієї бази даних.

Однак слід мати на увазі, що оплата послуг консультантів включається у вартість робіт і послуг, до експертизи яких вони залишаються. Тому заолучення незалежних експертів доцільно лише в тому випадку, коли пов'язані з цим додаткові витрати компенсиуються скороченням часу на організацію проведення торгів та підвищеннем ефективності всього процесу закупівель. Слід зауважити, що поряд із прямою економією коштів на організацію проведення торгів при заолученні зовнішніх консультантів існує також непрямий економічний ефект. Він виявляється, наприклад, у тому, що правильно та якісно розроблений пакет документації з конкурсних торгів дозволить заличити до участі в них більшу кількість учасників, що створить більш конкурентне середовище і сприятиме зменшенню вартості чи підвищенню якості товарів (робіт, послуг), що є об'єктом замовлення.

Таким чином, основним критерієм при відборі радників має бути рівень їх кваліфікації, практичний досвід роботи, вміння співпрацювати з членами комітету з конкурсних торгів.

Ефективна робота комітетів з конкурсних торгів при проведенні процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти можлива лише при ретельному формуванні їх складу.

До складу комітетів з конкурсних торгів повинні входити спеціалісти, які володіють глибокими знаннями в галузі права, економіки, фінансів, кваліметрії,

маркетингу, менеджменту та ін. Від рівня їх професіоналізму залежить ефективність використання бюджетних коштів.

При проведенні конкурсних торгів на закупівлю складних видів товарів, робіт і послуг слід залучати зовнішніх консультантів (радників) з питань державних закупівель, що дозволить не допускати помилок у процесі підготовки тендерної документації і підвищити ефективність усього процесу закупівель. Для цього доцільним є створення державної бази даних, яка б могла бути джерелом достовірної інформації про наявність кваліфікованих експертів у відповідних галузях економіки.

Практичне втілення цих заходів дасть можливість підвищити якість роботи комітетів з конкурсних торгів, зменшити витрати часу на оформлення документації конкурсних торгів, забезпечити прозорість й ефективність проведення конкурентних процедур закупівель, зменшити вплив суб'єктивізму при визначенні переможця торгів. Усе це сприятиме раціональному використанню бюджетних коштів.

Література:

1. Закон України “Про здійснення державних закупівель” від 1 червня 2010 р. № 2289-VI. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Типове положення про комітет з конкурсних торгів : Наказ Міністерства економіки України від 26 липня 2010 р. № 916. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Надійшла до редколегії 17.11.2010 р.